

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่օอน จังหวัดเชียงใหม่” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสมมูลกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว 2) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารที่ใช้ในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว 3) เพื่อศึกษาและปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว 4) เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้ว

ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านห้วยแก้วในยุคบุกเบิกมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับป่าอย่างมาก ไม่ว่าในด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือความเชื่อ ในยุคนี้ชาวบ้านใช้ป่าและรักษาป่าควบคู่กันไป เป็นการจัดการป่าตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ต่อมามีการรัฐนำป่าห้วยแก้วให้ออกชนเช่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งชุมนุมเรียกร้องจนได้ปักลับคืนมา และได้ชื่อว่าเป็นป่าชุมชนแห่งแรกของประเทศไทย แต่ก็ต้องแลกมาด้วยชีวิตและสายสัมพันธ์ของชุมชน เมื่อได้ปักลับคืนมาชาวบ้านห้วยแก้วจัดการป่าชุมชนโดยจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน มีการวางแผน ตั้งกฎเกณฑ์ และมีการดำเนินงาน แต่ก็มีความกระตือรือร้นในช่วงเวลาหนึ่ง ในปัจจุบันการจัดการป่าบ้านห้วยแก้วยังมีปัญหา การจัดการป่าจำกัดอยู่ในวงแคบและไม่สืบทอดไปยังคนรุ่นใหม่

สำหรับการสื่อสารเพื่อการจัดการป่านี้ พบว่าการสื่อสารภายนอกชุมชนช่วงเกิดวิกฤติการณ์ชาวบ้านใช้สื่อทางรูปแบบและเป็นระบบ การสื่อสารมีลักษณะที่มีชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง แต่ปัจจุบันการสื่อสารมีเพียงการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการในกลุ่มที่ใช้ป่า อีกทั้งสื่อที่มีอยู่เดิมในหมู่บ้านก็มิได้ถูกนำมาใช้เพื่อการจัดการป่า ชาวบ้านห้วยแก้วไม่ค่อยสื่อสารเรื่องป่าเหตุเพราะในอดีตชาวบ้านมีความขัดแย้งกันอันเนื่องมาจากการเช่าป่าของเอกชน ส่วนการสื่อสารกับสังคมภายนอกนั้น พบว่าแกนนำได้ติดต่อสื่อสารกับภายนอกชุมชนมาก แกนนำมีบทบาทในเครือข่ายป่าชุมชน แต่ประโยชน์ที่กลับเข้ามาในหมู่บ้านห้วยแก้วมีน้อย

ในการผลิตสื่อสมัยใหม่ 3 สื่อของชาวบ้านคือ สื่อสไลด์ สื่อวิดีทัศน์ และการจัดรายการวิทยุชุมชน พบว่าชาวบ้านมีส่วนร่วมในทุกองค์ประกอบของการสื่อสาร ทุกระดับของการมีส่วนร่วม และทุกขั้นตอนของการผลิต เป็นการสื่อสารตามแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากการผลิตสื่อสมัยใหม่ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดผล 5 ประการคือ 1) สื่อสมัยใหม่มีบทบาทในการสร้างและถ่ายทอดความรู้ 2) สื่อสมัยใหม่มีบทบาทسانความสัมพันธ์ของชุมชน 3) สื่อสมัยใหม่เปิดพื้นที่ให้กับผู้หญิงและเด็ก 4) สื่อสมัยใหม่มีบทบาทจุดประกายในการพัฒนา ป้า 5) สื่อสมัยใหม่สร้างผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร

ผลทั้ง 5 ประการ ล้วนเป็นผลที่สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน

Abstract

Research Title: Communication for the Participation in Community Forest Management of People in Huay Kaew Village, Mae On Sub-district, Chiang Mai Province.

Author: Sritorn Rojanasupot
Bhathmai Intajakra
Nikhom Chaikhunpol

This research was qualitative study using participatory action research (PAR). The objectives were to 1) explore the history and state of the participation in forest management of the people in Huay Kaew village 2) analyze the communication used in community forest management of the people in Huay Kaew village 3) study and operate participatory communication for community forest management of the people in Huay Kaew village 4) study the effects of participatory communication for community forest management of the people in Huay Kaew village.

The study found that villagers in the past were involved in the forest in several dimensions such as economics, politics and beliefs. Villagers used and conserved the forest at the same time. Forest management was part of the way of life of the people. Later, the government conceded the forest to one capitalist but one group of Huay Kaew people protested. Finally, the government abolished the concession. People brought the forest back but one life and relationships in the community were lost. The Huay Kaew forest became the first community forest of Thailand. After the crisis, people participated in community forest management by organizing a forest committee, planning, setting the rules, and operating various activities. But it all happened in a short time. There were still problems. The management was in a small group and not transferred to the next generation.

In the area of communication for community forest management, the study found that people communicated within the community during the crisis, by using more media and more systematically. Communication was a community-centered approach. But nowdays, it is only informal interpersonal communication (People only talk to each other in person and in the small forest group) The community media is not used for community forest management. Villagers communicated less because of the conflicts due to the forest concession. Besides, the study found that leaders communicated more with people outside the community. Huay Kaew Leaders played an important role in forest networks, but less benefits came to the community.

In the operation of three types of modern media: slides, videotape and radio program production, the study found that villagers participated in the elements of communication, in the levels of communication and in the process of production which was under the concept of participatory communication.

The production of modern media of villagers revealed 5 effects: 1) modern media played the role of creating and transmitting the knowledge 2) modern media could heal the community relationship 3) modern media opened public space for women and children 4) modern media sparked discussion about the community forest 5) modern media could create spokespeople especially the young generation.

These 5 effects showed that participatory communication could empower the community.